

S
E
tu
n
be
in
m

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA PRACTICA;

DE

FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS TURBATAIS, ATQUE CORRUPTIS,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,

PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE BRANDENBURGICO, RELIQUA,

IN ACADEMIA FRIDERICIANA,

GRATIOSISSIMO FACULTATIS MEDICAE CONSENSU

PRAESIDE

DN. GEORGIO ERNESTO STAHL,

CONSIL. AUL. ET ARCHIAT. REG. MED. ET RERUM NATU-

RALIUM PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR. COLLEGA LON-

GE DIGNISSIMO, DECANO h. t. SPECTATISSIMO,

PATRONO, PRAECEPTORE, AC PROMOTORE SUO

omni Observantiae atque Honoris cultu ac atem prosequendo,

PRO GRADU DOCTORALI,

Summisque in Arte Medica Honoribus, Insignibus, ac Privilegiis

legitime obtinendis

Ad d. MAJ. A. R. S. MDCCCXIII.

Loco et Honoris consuetis

Publicae Philatriorum in Ventilatione submittit,

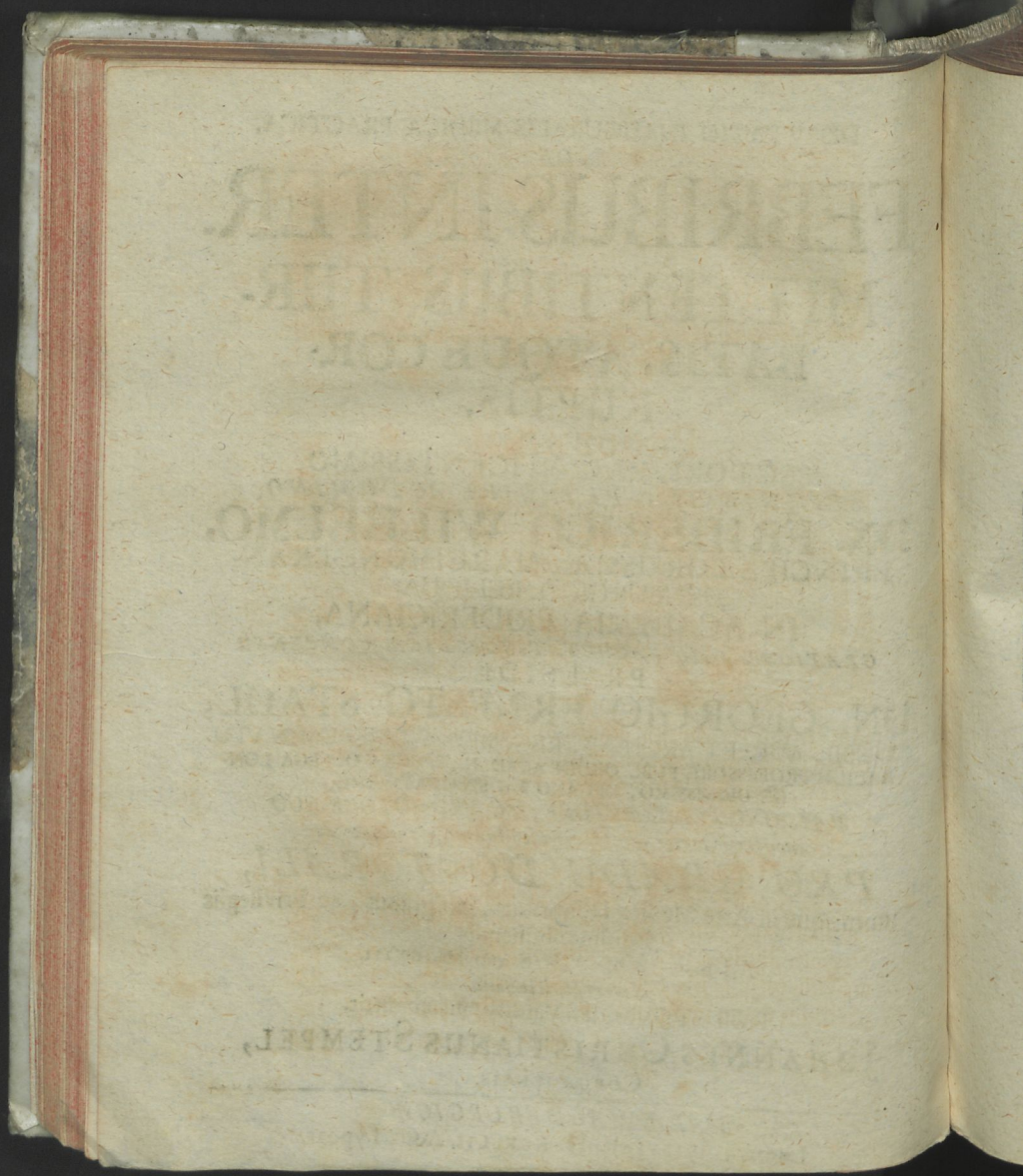
JOHANNES CHRISTIANUS STEMPEL,

COBURGENSIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Literis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

Q. D. B. V.

PROOEMIUM.

Uam longe absint, imprimis temerariae, spes mortalium, a sinceris atque veris bonis fructibus, nisi recti conscientiae prudentiae, tamquam firmo fundamento innitantur, docent equidem innumera in omni vita exempla atque documenta: Interim potest etiam harum rerum non solum insigne specimen, sed vel plane fundamentum, commonstrare, ingens illud Paradoxon, quod inter opiniones Theoreticas & earum usum atque effectum Practicum tanta disparitas sapissime observetur, ut, quae usitata speculandi promptitudine pro certis atque veris supponuntur, ipsa Praxi sterilia prorsus, immò vana, sentiantur. Quid enim familiarius, etiam ex ipsius vulgi ore, auditur, quam dicterium illud: Artes, earumque solidam cognitionem, attigisse ultimis his senescentis mundi temporibus, supremum suum fastigium; Die Künste seyen heut zu Tage

A 2

96

ge aufs Höchste gestiegen; & tamen vix tot atque tanta exempla, infelicium, & pessimè cedentium, eventuum, ulla propemodum ætas tulit, tam spisso agmine se mutuo stipantium, quam vix decem lustra protulerunt, per illam orbis partem, quæ se quam maxime cultiorem atque oculatiorem jacitare non erubescit. Quando enim unquam major adhuc fuit numerus, à sagacissimorum Consiliorum promptitudine sese effrentium; & tamen exitus & eventus maximi momenti, miseriarum atque ruinarum pleni, vix unquam tanto numero atque impetu, publice privatimque res mortalium obruerunt. Ablit autem, ut vario talium rerum catalogo tempus consumamus; quum in sola Medicinâ tot atque tanta sint hujus rei documenta, ut neque horum numerum inire, nisi assatim otii atque patientiæ nactus, hujusmodi labor fuscipiendus venire possit. Imperitum autem plane rerum, atque Seculi morum, esse oportuerit, qui non intelligit, unde infelices hujusmodi, effectus magis, quàm eventus, originem suam ducant. Nempe, non solum alienorum in alias disciplinas atque artes introductio heteroclititas tales consequentias & infidos successus & eventus passim utique parturit; Sed auget calamitatem, & in herba ipsa omnem meliorem spem suffocat & evertit, etiam verior illa labes atque lapsus gravior, quod ne tales quidem res, in se ipsis recte intellectæ, & proinde ulli justo usui satis responsuræ, adhuc insuper ad alieniora negocia transferantur, & talibus rebus explicandis adhibeantur, quibus evidentiorem lucem scenerari, magno conamine & labore quærun, immò improbo studio veluti certatim, præ se ferunt

runt mortales. Ita enim è Physica scientia & Chymica Empiria, ad vivi corporis cognitionem non solum frustra transferuntur variae contemplationes; sed possunt tanto minus in hoc ordine ullum bonum fructum polliceri, quàm etiam adhuc in proprio suo genere atque loco, nequaquam satis stabilitæ & exasciatæ, mox ad ulteriorem atque digniorem talem usum transferantur. Nedum ut è Mathematicis & Mechanicis, ullus solidus usus atque fructus in Medicinam redundet; quum etiam illæ Disciplinæ nihil usquam de Motuum ratione, nisi è materiæ necessitate, specialiter demonstrare aut concipere valeant: dum interim in Vivo corpore, imprimis autem humano, patheticæ motuum alterationes, ita promptissimæ atque gravissimæ passim vigent, & in promptu sunt, ut absolute nulla, neque Mechanica, nec Mathematica ratio, ullum locum aut aditum, inveniatur, pro minimo talium *Φαινομένων* ulla ratione adumbrando. Unde nempe ortum traxit usitatissima illa Practicorum querimonia, quod immensa plane differentia inter Theoriam atque Praxin intercedat; & operosissima fere Theoria, quando ad Praxin ventum est, velut oblivioni tradenda veniat. E qua mala radice deinde pullulat, nihilo melior soboles, ut Empiriæ nudæ roto impetu animus incumbat: Seductus ibi etiam a temerariis promissis, specioso verborum adparatu, & fallacibus titulis, magnæ medicamentorum catervæ adsignatis: quæ interim, sicubi peculiari alicui constitutioni agrorum aut morborum, utilem aliquem effectum præstitisse observata fuerunt, tamen, quando ita in consideratè ad universalem efficaciam, immeritis laudibus eve-

huntur, non solum securam illam atque otiosam spem deficiunt & elidunt, sed sæpenumero etiam sanioribus consiliis & auxiliis opportunum tempus subtrahunt; immò non raro plane contrarios effectus temerè introducunt. Ita nempe Dogmatica illa Medicina, quæ, modo recte intellecta, maximo jure atque merito suo, ab omnibus deprædicatur, nempe vera Methodus, in ordine ad Artis potestatem, cognoscendi, & in ordine ad vivi Corporis Synergiam, curandi, humani vivi corporis pathemata: Hæc, inquam, in omnium quidem hominum ore est, & rhetoricis coloribus exornatur; in rei veritate autem, certissimo teste Practicorum usitatissimo diffidio atque animosis altercationibus, ita in discrimen adducitur, ut, ubi invenienda atque comprehendenda veniat, nemo hominum hariolari valeat. Quod autem & evidentius & majus atque dignius hujus rei exemplum allegare in promptu esse poterit, quam ipsam FEBRIUM catervam: earumque in dolis, extra artis concursum, tamen salutariter cedentis, & artis concursu feliciter sublevandæ, justam contemplationem. De quibus, quum à quadraginta, & quod excurrit, annis, tantus numerus opinionum æque atque traditionum Empiricarum in publicum prodierint, ut otii certe insignis opus esse debeat, illis saltim recensendis vacare; Quid tamen inde in Artis Medicæ usum redundavit, nisi discordia multiplex, & incertitudo, cui sedulus Præceos tyro, Scientiæ atque Conscientiæ litaturus, sese accenseri optare nunquam possit, immò debeat; Sed dies nos prius, quam numerus exemplorum talium, deflueret: Unde, quum Themati INAUGURA-

RA.

RALIS SPECIMINIS animum adicere incumberet, potius unum tale exemplum nobis elegimus, quod ad plura tamen, colligenda æque ac intelligenda, inservire possit: nempe FEBRIUM INTERMITTENTIUM TURBATARUM, atque CORRUPTARUM, evolutionem. Quam dum pro viribus enucleare adgredimur, DEum T. O. M. supplices veneramur, ut mentem nostram Sapientiæ suæ atque veritatis cynosura ita benignissime regere ac dirigere dignetur, ut veritatem & utilitatem, quam toto animo anhelamus, feliciter adsequamur.

THES. I.

DE FEBRIBUS TERTIANIS TURBATIS, atque CORRUPTIS, dicere dum adgredimur, circà verborum equidem planum sensum, difficultatem aliquam effatu dignam subesse posse, non suspicamur: dum quilibet, nuda vocabuli TERTIANAE allegatione, vix dubitare poterit, quin *simplicem* talem Febrem intelligere conveniat; quamvis enim etiam ad compositas æque, ac reliquas, pejorem morem foventes, (uti aliquando *Epidemicas* observare contingit, compositæ tamen indoli manifestius accedentes,) non minus se extendat *corruptionis*, atque *turbationis*, effectus: tamen placuit nobis in *simplici* quoque *Tertianâ*, tantò magis adquiescere: ut nempè vel hoc ipso exemplo, tantò melius dilucescat, quomodo etiam *benignior* omnium reliquarum Febrium, nihilominus *inconveniente iracundatione*, adeo *depravari* possit, ut valde *malos mores* induendo, aut in alios longe graviores affectus degenerando, tanto certius argumentum præbeat, quomodo etiam jam propria sua indole *deteriores* aliæ Febres, quando

sur-

turbis, & *corruptioni* priorum suorum morum, subji-
uatur, tanto graviores eventus subire possint.

II.

Neque vero etiam vocabulum *turbare*, atque *corrupte*
febris, peculiari explicatione indigere videtur: siquidem
ipsa *turbationis* vox, satis, non innuit solum, sed & expri-
mit, quod usitati Februm harum moris & quasi *moduli*, infi-
gnis alteratio indicetur. Ut nimirum a *flatu* suo atque *ordi-*
nato successu & progressu, sive ad insolitas & irregulares *com-*
motiones impellantur, sive penitus *suppressæ*, non solum in
schemata alia morbida transformantur; sed revera tam *mate-*
rialiter, quam *formaliter*, ut in Scholis loquuntur, non so-
lum in *alios*, sed & *deteriores* morbos, convertantur.

III.

Ubi nempe, ut velut in genere de rei veritate, ut lo-
quatur, dubitationem animis eximamus: an nempe non
magis *possit*, quam utique *soleat*, fieri, ut non solum Terti-
anae, sed etiam omnis generis Febres, (solis *contagiosis* atque
peracutis eo nomine tantisper exceptis, quæ d harum *turbatio*,
non tam frequenter in *tardior em* aliquam corruptionem, &
aliud schema, quam *presentior em* *sanestum* exitum vergat.)
eventui huic *turbationis*, atque *corruptionis*, pateant: jube-
mus harum rerum decenter curiosos, animum advertere, ad
experimentum, sine multa difficultate sæpius quam quidem
expediat, hodiè inveniendum, quod ita commemoramus.
“Si ægri aliqui audiantur, *anomalis*, & imprimis *diuturnis*,
“*turbidis*, *febribus* obsessi, aut in *hecticis*, aut ad minimum
“*lentis* febres prolapsi, aut in *cachecticum*, aut *hydropicum*
“*statum* deducti: qui ante plures menses aut septimanas, sæ-
“*ni*, floridi, atque vividi, & imprimis à longo jam tempore
“*constanter* incolumis habitus corporis, fuerint; nec *enor-*
“*mibus* malæ diætæ abusibus in hos, imprimis posteriores, af-
“*fectus* prolapsi, nedum *violenta* quadam ratione in hos con-
“*jecti*: interrogentur tales solertius, qualibus evidentiori-
“bus

“bus *iniis* presentes hi ipsorum morbi cœperint? quos si
 “a *Febre* aliqua initium cepisse memoret, exquiratur cura-
 “tius, cujusnam indolis *typum* atque mores *febris* illa pri-
 “mò ostenderit? quomodo vel patientes circa illam sese ges-
 “serint; sive an consiliis & auxiliis, sive Practicorum Medi-
 “corum, sive Empiricorum suavorum, usi sint, atque tali-
 “bus indulserint. Deinde consideretur, quanto hominum
 “numero *similis species* febris passim evenire soleat; & an
 “frequenter & familiariter, an verò rarius & velut inusitatò,
 “in aliis hominibus gemina talis febris *transformatio* in pares
 “*deteriores* morbos, inveniatur. Quod, si non testetur ex-
 “perientia, nulla certe justior formabitur subsumtio, quam
 “quod affectus tales, post febrem talem coorti, febris malo
 “successui originem suam debeant. Dico, *malo* successui *fe-*
 “*bris*; siquidem, si febris talis in nimio pluribus subjectis,
 “alio successu atque exitu, undique salutariter, cessare *posse*
 “*& solere*, ita numerosis exemplisprehenditur, ut ex il-
 “lis jus fasque sit concludere, quod *melior* ille successus atque
 “exitus, febrì tali *in se*, atque *sibi recte constanti & relicte*,
 “competat; eâdem utique æquitate nitetur illa etiam subsum-
 “tio, quod, ubi talis febris aliter, quam secundùm hunc *ince-*
 “*rior*em sui genium, succedit atque cedit, quod in tali casu,
 “inusitati & anomali eventus, febris talis, undecumque tan-
 “dem, in *anomaliam* coniecta, *turbata*, & *corrupta*, in sequi-
 “ores tales eventus degeneraverit.

IV.

Quæ res, ut etiam in hac specie Febris, nempe *Tertia-*
na, quantum ad *rd èri* attinet, ante omnia *historicè*, diluce-
 scat; est etiam de illa facile, ex innumera obvia experientia,
 observare, quod vastus numerus hominum, & incidere in
 hanc febrem, & ab illa iterum liberari soleat, & integram sa-
 nitatem recuperare. Si vero, respectu illius numeri oppidò
 pauciores, *inusitatos* successus & eventus hujus Febris ex-
 periantur, *in genere* quidem etiam illud non adeo difficile erit

rit perveſtigare, quod tales, vel conſpicua quadam deterio-
re diſpoſitione valetudinis ſuæ reliquæ, jam *antè* laborave-
rint, quàm in hanc febrem inciderent: vel proprio *intempe-*
rante regimine, ſub illa febre, uſi ſint: vel imprudente con-
ſilio, & remediorum inconveniente uſu, ſive proprio auſu, ſi-
ve alieno ſuaſu, hoc reportaverint, ut febris illa inuſitatos ali-
às ſucceſſus atque exitus incurrerit.

V.

Invenientur autem hæ *anomaliæ* imprimis ſequentia
Schemata exhibere: 1) Vt è febre *intermittente, ſimpliciore*
Tertiana, fiat *continua*: ſive *acuta*, ſive *compoſita*. 2) Aut
è maniſteſtus & *ordinatiuſ* *intermittente, erratico*: 3) Aut
lenta atque languida, aut plane maniſteſtus *hectica*. 4) Aut,
aliquam diu *deliteſcens* talis febris, denuo iterum emicet, &
de integro patientem invadat: 5) Aut, præter aliàs conſue-
tum morem, in valde *longum tempus*, plurium ſeptimana-
rum, imò vel plane menſium, extendatur: 6) Aut, impri-
mis circa *Autumnale tempus*, in *Quartanam* transformetur;
7) Aut diuturna exſtantiora pathemata *hypochondriaca* poſt
ſe trahat: circa *adpetitum, uſerantiom paſtus, ſucceſſum al-*
vi, flatulentiam, tormina &c. 8) Aut *cachecticam* conſti-
tutionem univerſaliorem: 9) Aut *pedum œdemata*; 10) im-
mò ipſum *hydropem Aſcitem*, poſt ſeſe trahat. 11) Aut *an-*
niverſario tempore, certius atque importunius, ſive magis
proprio ſchemate, ſive alienioribus talibus, recrudelcat.

VI.

Quod jam ad *totò diòri*: attinet, expreſſimus Titulo the-
matis noſtri, *Turbationem*, atque *corruptionem*. Ubi h. l.
exprimendum venit, quod *turbatio* talis, (quod etiam proxi-
ma Theſi innuimus,) cauſam agnoſcere poſſit etiam præ-
greſſam jam deteriorem prædiſpoſitionem reliquæ *valetudi-*
nis, cui Tertiana Febris ſuperveniat. Ubi nempe ipſi ſanæ
rationi non poteſt non liquere, quod vix poſſit fieri, ut mor-
bus aliquis in corpus jam aliunde *male prædiſpoſitum* inci-
dens,

dens, eamdem planam atque simplicem succedendi rationem & mensuram observare possit, quam si in corpus inciderit, nullis adhuc heteroclitis dispositionibus affectum. Quia vero prior horum casuum, etiam vix ita simplicem & legitimam nudam *Tertianariam* indolem observare potest aut solet; propterea, quum nos etiam de *simplicis & legitima* Tertianæ perioribus eventibus, affatim habeamus, quod dicamus, sufficere poterit notavisse, quod tamen etiam talis utiq; ratio dari possit, ut Tertianæ ne quidem ita *simplex* mox ab ipso initio cororiri possit, quin jam aliquid minus ordinati atque *turbulenti* mox involvat & præ se ferat: Tanto magis autem deinde etiam ad *ulteriores* turbationes, atque corruptiones propendens, eò majorem circumspeditionem requirat, ne in eandem, uti tanto facilius, ita etiam tanto certius, conjiciatur.

VII.

Legitima vero etiam Tertianæ, *turbationis*, atque *corruptionis* occasionem satis luculentam adipisci potest, è quantalibet ægri *plethora*. Quamvis enim etiam hæc ipsa quoque ad *prædispositionem* jam tum incommodiorem referri possit; tamen, quum neque reliquam *sanitatem*, nec ipsam plane *Tertianam* Febrem, adeo insigniter *turbare*, aut *corrumpere*, tam *directè* atque facile, sive soleat, sive possit; propterea illam, nisi plane *exorbitantem*, ad huc ad nostræ considerationis censum recipere, plenum jus fasque vix erit. Excepto eo, quod hæc ipsa circumstantia nequaquam difficilem aditum patefaciat, ad *turbandum* sinceriores Tertianæ Febris successum & progressum: Ut vel ad minimum *acerbiora* evadant, usitata ejus *symptomata*; vel tantò facilius transitus in *compositam*, aut plane *acutam* indolem obtingat: immò etiam, importunioribus *turbationibus*, ipse *Ascites* *hydrops*, aut in aliis *hectica* febris, introducatur. Tanto propius autem *turbationi*, febrem talem admovet, malum patientis *regimen*. Quando ille, sub *paroxysmorum* æstu, impatienter, atque ita *intemperanter* sese gerit; ut vel *refrige-*

rationibus immodicis externis, vel *frigidi potus* ingurgitatione, indomitum se gerat: Vel sub *declinatione* æstus, præmaturè, à quiete usque ad *plenum* paroxyfmi exitum longe utilius servanda, sese protripiat, vel ad minimum illo quoque tempore, *refrigerationi* potiùs indulgeat, quam ut *moderate* has etiam *reliquias*, & *intepescentis* calorìs ad naturalem gradum reditum, patienter ferat & expectet.

VIII.

Aut quando etiam, contrario modo, *æstum* febrilem spontè exardescentem intempestiva solertiâ, non tam *tolerare*, quàm *augere*, suscipit, *coacte*, *positivè* concalfaciente, regimine. Nempe *intempestiva* ad illud tempus, intentione, *sudorem* non solum *promovendi*, quam *plane* *producendi*. Unde jam *sponte* ipsius Febris, coarctans *æstus*, (qui antea in hac vividior esse solet, quam, *legitimè*, in quacumque alia,) præter omnem *rationem* æque, ac *utilitatem*, immò ipsam usque *tolerantiam*, *immodicè* exaggeratur: *Capitis dolores* vehementer exasperantur, immò vel ipsa *mens* aliquando obturbatur: quin *restagnationibus* immodicis, per talem *turfæfactionem* sanguini inductis, *inflammatorias* stases circa interiora fieri, si non æque solitum aut familiare, tamen nec etiam rationi contrarium aut impossibile est factu. Certe, simpliciorum Tertianam, immoderatis talibus (tanto magis autem per calidiora *medicamenta*) exagitationibus, in *plethoricis* corporibus, ad minimum *nothum*, aut *compositum* typum subire, nequaquam pariter rarum aut dubium exemplum est. Quin immò, ne illud quidem rarissimum, ut planè *acuta* febris, (quamquam *vix sincera*) imprimis mox *ab initio* ita perturbatæ, Tertianæ, superveniat.

IX.

Denuationem impatientem solorum *crurum*, (clandestinam inter adfissentium curas) in medio aut increbescente *æstu*, diurnam, ad notabilem perfrigerationem talis membrì, notabiliter *turbavisse*, & *deteriorem* reddidisse, febrem

“ta-

"talem, anxias angustias præcordiorum, flatulentias tormi-
 "nosas, spasticas importunas molestias, capitis graviora pa-
 "themata, induxisse: Immo in delicatioribus & mollioris
 "habitus subiectis, inflationes pedum: ad minimum autem
 "diuturnos & pertinaces languores, & ὀστέονον lassitudi-
 "nem, produxisse, non semel observatum est. Quod qui-
 "dem tanto certius metuere oportet, in quibus jam alia mala
 "prædispositio morbida præcessit: & refrigeratio illa, per ne-
 "cessitates accidentales, cum humedatione conjuncta fuit.

X.

Quid, quod etiam *Tertiana* Febre correptis, de reli-
 quo à *domendi* promptitudine valde alienis, *Tertiana* Febris
 veluti ordinarie multò incommodiùs cedit, & tanto facilius
 turbidiorum genium capefit, si medicatio, minus pruden-
 ter, ad hanc peculiarem circumstantiam reflexa, suscipiatur.

XI.

Ita etiam malè propriis ægrorum talium ausibus, sine pru-
 dente discrimine majoris aut minoris *sensibilitatis* corporis,
 aut *proportionis* taliam mediorum, *Empirica acriora & cali-
 diora* remedia, intempestive & intemperanter in abusum tra-
 huntur. Qualia sunt *piper* cum *spiritu ardente* ingurgita-
 tum; & *Circumforaneorum* ille pulvis è *calidis* radicibus,
 herbis, & seminibus, *Sieben und siebenzigerley Pulver*, affatim
 in gestu: imprimis *ineunte* paroxyfimo, & *Regimine dia-
 phoretico* insuper affectato. A quo errore & aliàs anxiam tur-
 bulentiam, & *νοσήαια*, & plane *hæticum* quid evenisse, ali-
 quoties observare obtigit.

XII.

Immo etiam nimis superstitiosa, sive sponte ægri, sive ex
 mandato minus discreto, *abstinentia* ab omni potu, sub *estus*
 paroxyfimi, in *Plethora* sanguinis jam ante minus sufficienter
diluti, turbare simpliciore atque mitiorem febris hujus ante-
 dolem, valet. Tanto magis autem, quando insuper ante-
 dictæ turbulentiore ejusmodi exagitationes *estus* febrilis,

conjunguntur: sive *remediis* calidioribus, sive *regimine* nimis calido, sive utroque.

XIII.

Certius autem atque gravius, obtingunt non *turbationes* solum, sed plane *corruptiones*, huic feбри, per *medicationes* sine *methodo* atque *ratione* adhibitas; quantumcumque de reliquo, nempe sub *prudente administratione*, utiles atque efficaces: nedum *maiore jure suspectas*, atque *justius* reprobandas. Ita enim, primo loco, *Vomitoria*, tamquam simpliciter *Empiricè*, sine *discrimine opportuni & maturi* temporis, *roboris ægri, facilitatis* ad vomendum, *prægressarum* ingurgitationum & *intemperantioris diætæ*, temere cuilibet *Tertianario* ægro ingesta, *potentiam* illam suam *turbandi* hanc febrē, nequaquam ita raro ipso actu & effectu demonstrant. Ubi etiam ipsi *evésusis*, & cum hac concurrentis in ipso *patientē* *propensio* ad vomendum, sanæ rationi *prudentem discretionem* suadere debent. Quamvis enim *rectissimè* ab omni ævo consentiant *Medici Præctici*, quod *natura utilissimè ducatur, quorsum vergit*, atque sponte sua *inclinat*: tamen nullus talium probaverit, nedum *justerit*, ut *inclinationem* talem seu *propensionem* jamjam emicantem, importuniore *exagitatione* ad *excessum* incitare, æquum ducatur. Imprimis, quum in hoc etiam negotio, *magnoperè* distinguatur debeat *facilitas* ad vomendum, cum *habilitate materiæ*: & *conatus* quidem vomendi, das *Würgen, & effectus* vomendi, das *würckliche Erbrechen*. Dum *illud* satis sæpe *sefe* extērit, sine *justo successu*; nempe *materia motui* tali nondum satis obsequente, adeoque frustra suscipiendo *nudi motus* talis incitamento, jam sponte, per *materiæ* proportionatum obsequium *deficiens, intempestivo*.

XIV.

Ex adverso verò, quando etiam adhuc minus *tempestivus* ejusmodi vomendi *conatus* probabilis videtur: propter concurrentem velut *ordinariè* graviozem atque *anxiam mole-*

leſtiam *cardialgicam*, cum *prematuris* talibus inanibus conaminibus; *cobibitio directa* talium conaminum, imprimis per *adstringentia*, aut intemperantius *opiata*, *turbat* itidem febrem: quum potius, *materie* quidem, per *incidentia*, *digestiva*, atque *abſtergentia*: *tono* verò ventriculi, per moderatiora *ſtomachica*, longe conſultius atque efficacius ſuccurratur.

XV.

Neque vero diſpar ratio eſt conſilii, *evacuaciones Catharticas* Tertianæ Febri adhibendi; quandoquidem hoc ipſum etiam cœptum, ſi non *turbide* procedere atque ſuccedere debeat, diſcretionem hanc, *habilitatis materie* ad *motem* dijudicandæ, & *motus* ipſius concitandi, ſemper utique pro fundamento agnoſcere debet. Siquidem aliàs hîc quoque, præfertim *impotunioribus* Catharticis, *turbas*, neque contemnendas illas, injicere contingit, imprimis *Autumnationes*, fiat tranſitus; & tanto facilius quidem hoc poſterius, ſi magis *Empirica*, imaginaria *methodo*, poſt *provocatas* tales evacuaciones, (ſed verum morbi fomitem non adſequutas) mox ad *ſuppreſſionem* totius febris tranſeatur.

XVI.

De qua quidem *prematuro ſuppreſſione* nequaquam contemni meretur ipſum vulgi, (nempe per ſimpliciorẽ obſervationem eruditi, & experimento in oculos incurrente cautiore,) *judicium*: Man ſolle das Fieber nicht zu geſchwinde vertreiben. Nempe illud utique fatis compertum habentis, quod ipſa Tertiana Febriſ, dummodo non *turbata*, nihil æque *ſonicum* portendat, aut parturiat: quin illam moderatius perpeſſi, ad priſtinam *integram & ſinceram* ſanitatẽ paſſim revertantur; Unde alterum vulgi veluti proverbium natum: Wenn man das Falte nur recht überſtanden, und aufgewartet habe, werde man recht geſund darnach. Dum ex adverſo, à *prematuro ſuppreſſa* tali Febre, ſi nihil aliud, pro ſuo ca-

ptu,

ptu, tamen diuturnos languores satis animadvertant, unde ulterius effatum: Man müsse es hernachmahls nur desto länger aussiechen, oder aufstrancken. Quæ certe populares observationes sæpe numero longe plus practici usus in recessu habent, quàm plusculæ *rariores*, observationes, si ab imperitis & ἀπειρατοῖς, non ut *rariores* considerantur; sed mox ad intempestivam *universaliorem* explicationem, atque adplicationem nude Empiricam, imprudenter transferuntur. Quæ res, quantum à dimidio propemodum Seculo, *Theoriam Pathologicam* atque *Therapeuticam* afflixerit, ingens certe operæ pretium reddidit prudentis perspexisse.

XVII.

Quemadmodum autem *intempestivis* evacuationibus *Emetico Cathartico*, legitimus, tranquillior, atque ordinatior progressus & decursus febris, tamquam crasso quodam modo, *turbatur*: ita nihilo tamen minorem efficaciam etiam habet, Evacuacionis *Diaphoreticæ*, s. *concitatio* atque provocatio imprudentior & intempestiva, s. decentis atque tempestivæ, *neglectus*, aut plane *cohibitio*. Ex priore enim, pululat non solum ipsorum Paroxysmorum acerbior *effusio*, cum *Cephalalgia*, *anxiæ angustia*, *impatientia* caloris excedentis, *stis*, *inquietudinis* in artubus, exasperatione: Sed fit etiam, ut vel plane nullus *sudor*, ne quidem justiore deinde tempore, obsequatur, vel, sicubi ita *prematuro* sudor expellatur, neque juvet aut sublevet patientem, sed fatiget potius & delassæt, neque fervet communiter modum, sed fident patientes immodicè. Immo sternit hæc inconsiderantiam viam, in *spongiosioribus*, ad *inflationes* oedema *radec*, *apostasæos* aliqua ratione: quin apud cujuslibet texturæ ægros, *diuturnis* artuum languoribus, & ὀστέονων lassitudinibus, ansam præbet, quod vulgus notat formula: Das Fieber sey in die Glieder geschlagen. Quorsum referendæ sunt Ataxiæ, jam supra, de *æstus exacerbatione*, notatæ. Quid, quod
hac

hac ipsa *turbatione*, febris hæc ad solito longiorem durationem atque pervicaciam deducitur.

XVIII.

Acrius autem fere, quam errores tales circa evacuationes augendas, *turbat*, & pervertit febrem, *proportionatarum* evacuationum, *quantitate*, *loco*, atque *tempore*, convenientiorum, *cohibitio* & *repressio*. Ubi, quum de *Vomitu* & *Catharsi* jam aliquid dixerimus, venit adhuc notandum de *sudatione* tempeſtiva, perperam *impedita*; quod patientes, fenefcente jam febris reliquo vigore, itidem unum è *duobus* incommodis, immò potius è *tribus*, inde reportent. Dum nempe (α) ab hoc errore, tota febris *diuturnior* atque *perniciosa* evadit: (β) *languor*, *gravitas*, *senſiva laſtitudo* in artubus, etiam ceſſante jam febris *typo*, diu patientem ad huc obſident: aut (γ) sic affectis, poſtea per pluſculum temporis, *ſpontanei largi ſudores* eveniunt; qui, vel quoties *liquida*, imprimis *calida*, adſumunt, ipsis citò erumpunt: vel ſimulataque *obdormiſcunt*, & quamdiu dormiunt, diu æque atque noctu, extra aut intrà lectum, copioſe emanant: & non ſolum re vera laſſant ægrum, ſed familiariter etiam, metu gravioris & altioris periculi macerant. Tantò magis, cum hæc talis nimia *propenſio* ad ſudandum, vix unquam reliquam *totam* conſtitutionem integrè ſanitati conformem, comitetur: ſed ſemper adhuc aliquid *lenti* febrilis genii recondere videatur, tam *virium* corporis, quam *alacritatis animi* intuitu, & *adpetitus*, quieti *ſomni*, *ſtuculoſitatis*, aut ad minimum *humiditatis* oris, quin & *alvi*, à ſincera ſanitate ad huc diſſidentibus defectibus.

XIX.

Quamvis enim minus forte, quam bene multi alii, ignorem, quod hic *ultimus* affectus, poſt typum febris *conquiescentem* ita adhuc luxuriantis *sudationis*, non tam familiariter *legitimis* Tertianis, veſtigia legere ſoleat: & quidem ex allegato præſertim errore, *legitimos tempeſtivos ſudores*

negligendi & sufflaminandi: non tamen ita alienus est etiam à *legitima* Tertianâ, imprimis in constitutione *plethorica*, & reliquo febris *typo*, satis *ordinatè* atque tolerabiliter progresso. Quid vero, quod etiam hic error, in *feruidiore* simplici Tertianâ, per totum decursum, immò per importuniores *priores* paroxysmos admissus & continuatus, simplicem non ita raro in *compositam*, aut certe *degenerem*, transformare, observari possit.

XX.

Tanto certius autem occurrent solertiori observationi, illa exempla, quod ab hoc defectu, de cetero satis rectè decurrere & requiescere visa Tertianâ Febris, levioribus occasionibus, imprimis à *sensu* frigoris ambientis, denuò cooriri soleat: & quidem magis magisque à *sincera simplicitate* deflectente modulo; immo, si nihil aliud, certe majorem *pervicaciam* servante, nec etiam reliquæ *Therapie* Tertianæ legitimæ, amplius l. exacte quadret, l. obsequatur. Et tanto magis hoc quidem, quo magis pertinacia talis in *consuetudinem* velut adducitur.

XXI.

Egimus huc usque de *diversis*, tamquam per particulas, *viis* atque *modis*, febrem Tertianam *turbandi*; & hujusurbationis ulterioribus *deterioribus* consecrariis. Superest durior nodus, nempe *totius* febris in discreta occupatio & *suppressio*, intempestiva atque *prematura*; Ubi inter alia scandala, quæ pessima Polypragmosyne, & libido alienis negotiis atque officiis sese immiscendi, ad improbissimos talium ausum effectus, jam pridem publica detestatione notatos, supererat, ut ex illa officina etiam procuderetur medium tale, sanitate hominum in varia, & passim gravissimè fontica pericula atque damna conjiciendi: Et quidem adhuc sub personâ, sceram odiosiore reddente, turpis *lucri* captandi, sub *privilegio* hujus nundinationis. Durus sonare videtur Apolloli effatum, quando *furam*, *homicidam*, & *alieno officio* se-

sefe ingentem, in eandem tribum conjicit: sed nimio certe durius, cuique bono, videbitur, harum rerum culpam velut uno eodemque actu in se admisisse. Quid enim, si inhonestum illud *pretium* spectetur, quo sub primo arctiore ad huc privilegio, palmare hujus furfuris remedium dividendum est, de bona fide hujus *lucri*, in animum venire poterit? Quid, si de damnis, in *sanitatem* atque *vitam* hominum inde redundantibus, bonæ fidei æstimatio instituat? Dicent: At bonæ fidei fuit bona *intentio*; dum malorum eventuum talium ignari fuerunt, & meliorum securi, propolæ, immò monopolæ. Quid autem aliud hoc erat, quam temeraria in *alienum officium* ingestio, & rei, longe circumspectius examen promerentis, ignorantia nimis quàm vincibili, in scopum à suo officio alienum, intrusio: & quidem sub odio illo intemperantissimi *lucri*.

XXII.

Habent tamen illi, seposito omni dubio, quod regerant. Invenit artificium hoc universalem adfensum: adeoque approbat, vix non totus, directe *officium* profitentium chorus, saluberrimam hujus remedii efficaciam: & si quid utique hęc peccatum est, nimio plus, decursu temporis ab aliis, quàm istis, factum hoc est, & patratum. Sed quid dicit Apostolus: Per unum hominem peccatum introductum est, & per peccatum mors; & quamvis utrumque ad omnes homines perpetraverit: certe tamen gravius atque pejus egit, qui primus introduxit; absque quo si fuisset, nec ultra dimanare contigisset. At quis eo ipso etiam susceperit omnes alios excusare; quis autem etiam susceperit, sine fructu accusare? Satis est rem ipsam loqui: id unum satis est meminisse, judicium Dei Abyssum esse.

XXIII.

Enim vero satis erit, improvidorum atque temerarium ausum, fucos atque larvas, breviter & nervosè excussisse. Excusatio, qua malam suam causam pervicacissimè

“tuentur, *Corvici Peruviani* Patroni, nititur illa adsertione,
 “quod utique remedium hoc, innumero, & infuper constante,
 “experientiæ suffragio, Febrem Tertianam ita profliget, ut
 “immanis ægrorum numerus produci possit, qui hujus usu,
 “ad plenam sanitatem restituti fuerint. Audeant autem ne-
 “gare, pro reliqua sua confidentia, quod etiam numerus satis
 immanis, si eventum dignitas imprimis æstimeretur, in *gra-
 vissima* inde mala, & *ineluctabilia*, prolapsi sint. Statim da-
 bimus vades, quos non ausint, ne ejurato quidem pudore, re-
 jicere. Unde est, fodes, quod ipse populus, remedio huic
 passim gravissimè diffidit? A *persuasione*? Quotusquisque
 autem est, qui *dissuadet*? & quem audire solet populus, *u-
 num*, contra tantum numerum, in unam adfirmationem con-
 sentientium? Deprehendes, non à *persuasione*, sed à *iristi-
 experientia*, damno suo, sapere didicisse,

XXIV.

Mollius itaque loquuntur alii, & ipsi in fausta experien-
 tia moniti; discretionem adhibendam esse, posse certe pec-
 cari, immò solere; neque injustam esse indignationem; Sed
 iniquius futurum, propter *abusum, usum* tollere, & quod *se-
 cundum quid* illud meretur, *absolute* improbare. Modestia,
 ubi locum invenit, in promptu est viro bono. Proponimus
 itaque, ita moderatioribus, saltim hoc problema: “Reme-
 “dium, quod magna discretionem atque circumspectione indi-
 “get, adeoque tam propinquum est *abusui* gravi, quàm legi-
 “timo *usui*, justumne sit & æquum, illis laudibus condeco-
 “rari, quæ longe certior irritent *abusum*, quam legitimum
 “usum? Liceat geminum adungere: Unde factum videri
 “possit prudenti arbitro, ut *abusus* ille, tam sæpe noxius, eo
 “usque increbuerit, ut hodie ne quidem ingens jam *adsen-
 “sus*, de necessaria prudentia & discreta moderatione circa
 “usum hujus remedii, non valeat illud amplius extorquere
 “è manibus innumerorum temerariorum grassatorum, Em-
 “piricorum, mulierum, veterinariorum, circumforaneo-
 “rum,

rum, balneatorum, tonforum, atque Seplafiariorum, im-
 mō, pudor! Medicorum: per incitiam & ignorantiam, &
 gentilem his tribulibus temeritatem, manifesto abusus po-
 tius, quam usus, compotum. Proferant his *problematis*
 respondentem solutionem: Suppeditent cordatum consili-
 um, quomodo rei ita in angustum deductæ, subveniri pos-
 sit, ut certior spes sit, (quæ est anima boni consilii,) *effectus*.
 Considerent, sit ne fiducia justa, illos *dissuadendo* profectu-
 ros, quorum totus ferè ordo, suasor atque auctor fuit. Quam
 aliam vere salutarem spem concipere possint, præter *unam* il-
 lam, quam nimio certiore jam notavimus, ipsius potius *po-
 puli*, quam in quidvis audacissimorum, Empiricorum, *ex-
 perientiam*, numquam in id consensurorum, quod *Dioge-
 nes* petebat, ut cum votivis tabulis, à *nausis* agio ejectorum,
 conferatur numerus *iisdem navibus submersorum*.

XXV.

Quid autem, pro candore, quem de ipsis nobis pollice-
 mur, ad illud dicent: "Si Febris Tertiana, undique secura
 "methodo, & remediis innoxii, sanari potest; quo jure re-
 "currere fas esse possit, ad remedium, cordata ipsorum con-
 "fessione, ita ambiguum, ut in eo utique haud difficulter er-
 "rari & offendi possit? Dixerint, *breviore* simul atque *certi-
 ore* efficacia, *corticem* hunc coercere febrem, quam ullum
 aliud remedium. Sed facile animadvertent, quod hæc ipsa
 sit præjudicialis illa quæstio; an febris talis, iterum dico. *ju-
 ste* atque *efficaci* alii methodo adhuc refractaria: adeoque
 nondum satis subactis, veris ejus *materialibus* causis, *sup-
 primi* atque *cobiberi* debeat, aut æquo jure possit; sine gravi
 periculo, à *retentia* tali materia, cohibito saltim *motu* &
progressu ejus *expulsorio*, non frustra metuendo. Si verò
 solum ita velut in *subsidiu* reservare hunc *corticem* conten-
 dant, ut tandem, tamquam *certiore* remedio illo, egregie
 proficere sperent; Quamvis hic etiam summa certè discre-
 tione opus sit, ad modo commendatam difficultatem recte &
 sin-

fincerè tollendam; & dijudicandum, ubi revera febris talis, solo motu adhuc insultet, *materia* vel nulla, vel fatis *proportionata*, non amplius peccante: Tamen neque tanti est *necessitas* hujus *corticis*, etiam in tali casu, quin ejus efficacia, tantopere animos fascians, compenari possit aliis remediis, ne latum unguem concedentibus, hoc ipso effectu, huic *cortici*: Interim in eo differentibus, quod non tam facile omnibus Empiricis in manus cadere possint, si modo prudentes Medici eà cautione utantur, ut ne quidem scio-la illa turba pharmacopæorum famulici, comprehendat, quo proprie *scopo* atque *sine*, in talibus casibus, hoc remedium genus, præscribatur.

XXV.

Nam, ut ad nostrum urique negotium revertamur, illud fati certum & nemini amplius circumspecto & perito Practico ignorandum, est, quod hujus *Corticis* *abusus*, ita plane in vulgus effusus atque diffusus, & *cervissimus*, & *promississimus* & *frequentissimus*, gravissimorum quorumlibet nostræ considerationis affectuum atque effectuum, sit architectus. Ita enim, quàm mala fide *cortex* hic febrem *supprimat*, simplicissimè ex eo colligi potest, quod non solum valde familiariter, febris per eundem curata credita, *denuò* cooriatur atque redeat: sed hoc tanto magis atque certius, quando simpliciter *cobibitorius* & *adstrictorius* ejus effectus, (quem præsentissimè & manifestissimè *alui* *stipatione* exserit,) remedio quocumque huic effectui contrario, v.g. *purgante*, minuatur aut dissolvatur; adeoque *materia* temere retenta, qualitercumque iterum commoveatur. Adeo, ut in rei veritate, à nulla alia, modo non simpliciter hujus *æmula*, methodo, tam facilis *relapsus* hujus febris, contingere usquam observetur.

XXVII.

Qua de re dicendum adhuc aliquid omninò erit: de *methodo*, inquam, efficaciæ hujus *corticis* *æmula*. Quis enim

enim tam blennus est, ut illud pervidere non possit, quomodo pesimè collocata illa sagacitas, de *efficacia* remedium, simpliciter *effectui* illorum quadrante, *Therapia* Medica calamitosam illam perversionem conciliaverit, ut neglecta prorsus morbidarum *causarum*, ad suos effectus edendos, *verè* energia, & nihili aestimata *sincerà* veritate *effectuum*, ad *fidam*, *plenam*, & *constantem* curam morborum sufficientium: Si modo quidquam quemquam, quantumcumque *malè fidum*, *temporarium*, *palliativum*, effectum prestare adparet, statim inutili verborum pompa, & inani solertiæ ostentatione, properetur, ad declarandas non solum *causas* effectuum horum, sed, qui est mali fundus, *generalissimorum*, temere & mala fidè pro *utilissimis* ebuccinatorum: non vero *specialium*, modò nominatorum, ut *superficialiorum*, *transitoriorum*, *palliativorum*, & ad *summam* negotii, male fidorum. Quem vero cordatum harum rerum aestimatorem fallere potest vera causa, unde hi errores in Medicam *Therapiam* irruerint? nempe è male collocatis, imò subinde male intellectis, *generalibus* & *confusis*, *physicis*, & *irivialibus chymicis*, fragmentis, evanido studio conquisitis: *imperitiis* verò *practica*, tam *historica*, verè *indolis* atque *etiologia*, quàm *Therapeutica*, *sive* curationis atque sanationis, morborum.

XXVIII.

Quod ne temere asserere videamur, quis, quæso, cordatus Vir, si I. è solida *Pathologica etiologia*, (è vera, nihil manca, & nulla circumstantia conclusionem fallente, morborum *indole*, haurienda,) perspexerit, quod in febribus, non solum *motus* extraordinarii, (nempe respectu œconomiae corporis, nullis impuritatibus gravati,) sed ante omnia, *materia*, per aut *propter* quam *motus* tales cooriuntur, præcipuam considerationem ad se vocet: II. E vere *scientifica* *Therapia*, *methodum* agnoverit, quod ante omnia *materia-rum* talium, sive *correctioni*, quoad ejus fieri potest, sive

ordinatae, atque rectè *maturæ*, *emotioni* earumdem è corpo-
re, adeoque hujus ab istis *depuratiõni*, & *repurgatiõni*,
omnis intentio adhibenda veniat. III. Ex ipsa debite cir-
cumspècta *Practica* observatiõne, viderit, quod istius fur-
furis artificia, non solum perversa ratione hic incedant,
materiam non attingendo, *motus* autem ad hujus eliminati-
onem collineantes turbando; sed etiam, *tot exemplis*, didi-
cerit, quod effectus horum remediorum, non solum *incon-*
stantia malefidus, sed etiam *deteriorum* ulteriorum malorum
eventuum ferax, inveniatur: Quis, inquam, cordatus vir,
curiositatem suam non impendet, non tam ad detegendam
causam, quamobrem hos adversos effectus medicamenta
talìa præsent: sed, tamquam in re bene gesta & gerenda,
talibus etiam alià *parallela*, pari *infido* effectû pollentia, ad-
huc subrogare, & ad latus ponere, in animum inducet?
Unde apodictica certitudine pollere, securi sumus, no-
stram adsertionem, quod, quicumque hoc faciunt, *impe-*
ritia dictarum rerum, nempe verè *medicarum*, peccent:
quum profecto, si hoc non esset, longe adhuc odiosiori
culpæ sese alligarent.

XXIX.

Quem verò peritum fugit, quod jam à longo retrò
tempore, vel inter ipsum vulgus, ad profligandas *Tertia-*
nas, celebratum fuerit, *Quinquifolium* cum toto *Tormen-*
villa, aut *Radices* harum; passim etiam *Plantaginis* radix,
& *Polygonum* seu *Centummodia*: nempe omnia *adstrictorio-*
suppressoria efficacia, *Coruci peruviano* parallela. Nisi quod
largiores talium doses, ævum ad palatum ægrorum sese
acommodans, & succinctis præbiis intentum, dissuasisse vi-
deantur talium usum, & parvis dosibus parem effectum pol-
licentia *adstringentia*, *Martialia*, *alumen*, & similia, sub-
stituenda fuasisse. Interim, dum nec ipsa *Chin china*, fe-
rè aliis, quàm *quantitate* nauseosis dosibus, usurpata, ex-
pectatum illum effectum edat; quid attinebat, vel illi tan-
tum-

tundem indulgere, vel in ejus locum succedanea talia subrogare? Profectò, uti Vir prudens, præsertim in negotio non contemnendi momenti, nihil negligere debet, quod ad ejus usum inferviat, ita neque fallere debet ejus circumspeditionem, observatio illa, quod utique nec ipsum vulgus, notissimis illis sibi remediis, facile *uti* aut *abusi* obfervetur: quamobrem autem, quæso; nisi quod ab illis inconditos eventus passim expertum, illis non temere fidere didicerit. Quæ certè res tam in *usurpandis*, quàm *subrogandis* paris culpæ artificis, cur non tantò cautiores reddat, qui immensum quantum prudentiores esse præsumuntur, quorumlibet æquorum arbitrorum judicio permittimus.

XXX.

Sicut autem hoc artificium, immò verius & bono jure meritoque suo dicendum, *artis vitium*, maxime propterea, præcipuam considerationem meretur, quia nullo alio, neque *certius* & *facilius*, neque hodie fere etiam *frequentiùs*, Tertianæ febris *turbatur*, & *corrumpitur*; nec etiam vera *ætiologia* hujusmodi mali effectus, simplicius atque facilius, in ullo propemodum alio erroris genere, monstrari atque comprehendi potest; nec proinde etiam & faciliùs evitari potest, & justius debet: Ita alterius adhuc, inter hodiernam licentiam, detestante jam olim Plinio, *per mortes experimenta faciendi*, hinc inde temerariis Empiricis adhuc familiaris, & pro more talium, vix extorquendi, remediis, ne ipsa *allegatione* peccandi occasio, per accidens præbeatur, ne quidem mentionem facere dignum ducimus, quum præsertim D. D. Præses hanc rem latius jam egerit, inter observationes, Mensè *Novembri* 1698. proposita. Et prudentissimè certè, & cordatissimè, *Spartanos* interrogatos, quamobrem Legibus suis, nullum adversus *parricidium* supplicium sanxerint? respondisse memoriæ proditum est, quod tale crimen à sua gente committi posse,

D

se,

fe, non credidissent. Unde optandum profectò esset, ut non solum inter homines, sed plane pro bene moratis, immò doctis, haberi contententes, ne dicam Christianos, flagitiosa talis temeritas, ne credi quidem possèt, nedum argui & notari deberet. Unde pedibus certè, quod ajunt, in sententiam imus Celeberrimorum Virorum, in allegata observatione, cum debito honore laudatorum, Excell. *Rosini Lentiliæ*, de hoc ausu eloquentis: *Prudens Medicus, & conscientie sue studiosus, ab his sibi cavebit. B. Joh. Jac. Weyferi*, ingenuè fatentis, *se ab usu ejus abhorreere, quantumcumque etiam preparatum, aut, nescias quomodo, fixatum, depradicetur: & denique Dn. Crugeri* verbis: *queritur, si nonaginta novem tali remedio contingeret & Quartana liberari, Centesimo autem moriendum esset, an tali remedio, salva conscientia, Christianus uti possit?*

Αἰξ. ἢ τοι μὲν ταῦτα οἶσ' ἐν γούνασι νέεσθαι.

XXXI.

Progredimur igitur potius, tam ad *Theoreticam*, quam *Practicam* demonstrationem, quod hujus generis *turbationes*, atque *corruptiones* ab hæctenus allegatis *anomalis methodis* atque *remediis*, revera non solum per *fallaciam* quamdam *non causse ut causse*, ubi obtingunt, evenisse videantur, & *speculabundâ* opinione atque interpretatione judicentur: Sed in rei veritate, & *possint*, & ceteris paribus, & facile dabilibus casibus atque circumstantiis, *non possint* non hoc efficere. Certè, ut nihil facilius, per *intellectus* humani æque, atque *voluntatis* originariam labem, latius diffundi & extendi solet, quam *errores*: Ita, cui alteri rei æquiore jure tribui poterit, etiam hæc, *Febrem turbandi*, atque *corrumpendi*, certior culpa, quam *neglectus* solidæ contemplationis atque *Pathologiæ*, *Febris*; adeoque erroneo conceptui de vera ejus indole atque constitutione. Suo utique loco atque fato relinquenda hic venit illa, ut vulgò ajunt, *temporum injuria*, qua factum videri possit, ut

ab

ab antiquissimis temporibus, in hunc usque diem, tanto magis autem postremo hoc ævo, magno conatu, in veriores rerum causas diligentius inquirere professo, hanc rem, e manifestioribus obscuritatibus, & passim frivolis tricis, in clariorem lucem prodire nondum obtigerit. Antiquissimi quidem, indice partim, partim teste, *Hippocrate*, sub historicis illis *Crisum*, quin *Eccrisum*, *febritum*, adnotationibus, straverunt jam viam posteritati, generaliore illa sua agnitione, quod *Crises*, sint *effectus nature, propria sua energia cum morbo concertantis & pugnantis*. Quod tanto majorem considerationem meretur, quam nulla difficultate ex *Hippocrate* colligere liceat, quod tanto numero passim ab ipso memorata *crises*, potius sub talium morborum decursu, sine artis concursu, quam cum hoc, evenisse ab ipso observata sint: aut, si cui contrarium placeat, tanto certior ratio inde peti posset, cur in familiari, ejus temporis, usu *Veratri*, (vehementibus vomitibus *fauces, collum, caput*, percellentis,) tam frequens, ut prope modum apparet, obtigerit *Anginarum & Parotidum* in acutis febribus *επιρυσσις*. Nisi quod *Hippocrates* remedium hoc ad tales febres vix usquam laudet: quamquam hoc etiam, si suspicionum incidere scrupulus, vel propterea *omississe* videri posset, quod harum rerum collusionem ipse quoque suspectam habuerit. Enimvero, quod alibi etiam docuimus, si *Hippocrates*, tum alibi passim, tum imprimis *Epidemicorum* libris, non tam solum cordi habuisset, *pauciores* historias adnotare, ubi in *Epidemicis* febribus, deteriores quædam, pejoris *Eccriseos*, aut *Apostaseos*, epigeneles obtigerint: Sed potius, quomodo magno numero eadem febre correptorum, non tam ad mortem, quam etiam ad *sanitatem* reportatam, eadem processerint, & exiverint: ut ibi non injuria loquuti esse nobis videmur, *aurei* potius essent hi libri, qui ita, uti jacent, quasi *plumbæ* dicendi videntur. Interim sarcire poterat, & hodie

que certe poterit, defectum hunc, prudente ejus agnitione occurrens occasio, locupletissimis exemplis illum corrigendi.

XXXII.

Qua nempe contemplatione, cum debita considerantia instituta, nulla sane difficultate dilucefcet, quod hujusmodi febres, & ipsa, de qua nobis susceptus est sermo, *Tertiana*, (ut etiam latius & ex instituto, propria Differentiatione de hac Febre, tamquam omnium reliquarum paradigmate, monstratum est,) universis illis diversis humorum *restrictionibus* & *commotionibus*, quæ *Paroxysmum* proprie formant, nihil manifestius agiter ac intendat, quam *materia* morbida, imprimis in hac febre, *Ventriculo*, aut *proximis vis*, inhaerentis, partim *dispositionem* ad excussionem, partim actualem *elisionem*: partim denique tam *qualitatis* sanguinis, circa istam primam contentionem, diu intra magna interiora vasa restagnando lentescens, fortiore circulatione, debitam iterum *attenuationem*: quam *quantitatis* ejus, hoc ipso fortiore locali atque intestino motu *colliquatorio*, *imminutionem*; Unde *Plethoricis*, pars *paroxysmi aestuosa*, & importunior, & imprimis longior, obtingere observatur. Sicuti denique, sub *finem* paroxysmorum, legitime, sponte succedentes *sudationes*, *versatilationem* tenuioris serosæ, sed & *orgastica*, portionis, sub diuturno illo, juxta localem, intestino, *aestuoso* motu *extenuata* & *exagitata*, utiliter absolventes.

XXXIII.

Quæ res uti *physico-mechanicam* aptitudinem atque efficaciam, ad effectus similiter *physico-mechanicæ* necessitati & utilitati quadrantes, manifestò habet; interim debito & proportionato *moderamine*, tamquam vere *organicæ* proportionem, *dirigenda* & *regenda* venit: ita certe *ars* nullum alium scopum sibi hic præfigere debet, quam ut ante omnia *materiæ dispositionem*, ut *motibus* illis *elisoris*

tantò minus negotii faceſſat, quoquo modo juvet & pro-
 moveat; ſiquidem hoc unum utique eſt illud præcipuum,
 quod *Ars* habere ſive poteſt, ſive debet, ut *materias moti-*
bus expurgatoriis magis obedientes reddat; dum interim
natura ipſa, nihil niſi *motibus* peragere compos, ſubinde
 per longiores atque operoſiores ambitus & ambages, hic
 incedere atque procedere neceſſe habet, ut *motibus* variis,
 ad materiam *mobilem* reddendam, connitatur. Quando
 vero *Ars* hoc ſuo ſcopo, *matariarum* intuitu, potita eſt,
 tunc demum conſiderare integrum eſt, quomodo reliquis
 ſpontaneis naturæ conatibus, ad illam *emovendam* congruè
 collineantibus, vel indulgere conveniat; vel illis etiam, ſicubi
 opus videatur, *moderamen* aliquod adhibere.

XXXIV

Quibus autem omnibus, ipſa veritatis ſimplicitate
 conſpicuis, *intentionibus* & *progreſſibus*, quam craſſo mo-
 do contra graſſetur, indifcreta illa ſimpliciter *adſtrictoria*
cobibitio, & *ſuppreſſio* omnium talium conatum, ſeu moli-
 minum naturæ, juxta uſitatam ordinariam œconomiam vi-
 talem, *motorio-exonerateriam*, uti fatiſ in aprico poſitum
 eſt: ita confirmat hoc tanto luculentius, facili ſolertia
 abſolvenda illa obſervatio, quod, quanto manifeſtius *Fe-*
bris Tertiana, *Dietæ inordinate*, & imprimis ſolidiorum
 ingurgitationi, aut conjunctæ nauſeæ, ſuperveniens: in
 qua nempe conſtitutione, *moles*, aut *tenacitas* materiæ
 certius peccat: quomodo, inquam, ita conſtitutæ Ter-
 tianæ, temerè objectæ tales *cobibitiones*, non ſolum
certiorem, ſed etiam *manifeſtorem*, turbationem, atque
 corruptionem, objiciant & inducant. Superreſt, ut ad de-
 bitum examen revocetur, & rationis atque intellectus lu-
 mine colluſtretur, præfracta illa, & imprimis ſimpliciori-
 bus tanto facilius imponens, interloquutio experientiæ
 naturæ; Quod nempe immenſo numero hominum, remedi-
 dium hoc non ſolum ſalutariter ceſſerit, non tantum ad

cobibendam febrim, sed prorsus etiam ad *integram*, & nulla *mala consequutione* contaminatam, sanitatem impetratam: Sed etiam hodieque idem adhuc facere deprehendatur.

XXXV.

Ad hujus rei examen, *duo* citandi veniunt *testes*, immò *tres* potius, ut optima forma iudicium instrui possit. Ut à *simpliciore* atque notiore fiat initium: facile adparebit, quod remedii hujus usus nemini usquam feliciter cedat, quàm subjectis, tam reliquo naturæ *robore* atque tolerantia conspicuis: quàm in *vite genere* comprehensis, quod *vividiores voluntarios motus* involvat: *plebejis, operariis, opificibus* laboriosioribus. *Tenerioribus* autem, tam *corpore*, quàm *animo* debilioribus, atque *sensibilioribus*; aut *turbulentioribus*, & *voluntariorum motuum* vel minus compositibus, vel alienioribus ab iisdem, nimio frequentius, & satis familiariter, manifestius, multo sensibilius magis magisque *incommode* eveniat. Ubi nempe facile est dispicere, quamobrem intempestivæ illæ *stricturæ tonicæ*, per medicamenta *involuntario* corporis motui *injunctæ, voluntariis motibus* correctionem adsequentes, quietiorem successum pejorum progressuum & eventuum interpellent & præoccupent: in illis autem, ubi his voluntariis motibus minus patet locus, contrarium eveniat.

XXXVI.

Secundum testimonium, petendum est à paulo circumspectiore, aut minus tali, *usu* hujusmodi remediorum. Ita enim innumeris certe exemplis illud passim obtingit, ut ita demum hujusmodi remediorum usus, non incommode cedat, sed potius feliciter plenum salutarem eventum adsequatur; quando, post *præmissa* alia, *materiam* ad meliorem frugem ex parte reducentia, aut post factas jam insignes *materiæ* talis *subtractiones & evacuationes*, remedia hæc non amplius ita *immature* subjunguntur, adeoque reli-
qua

qua simplicior commotio febrilis, illis solum reprimitur atque
 sistitur. Ubi nempe, licet non omnium sit comprehende-
 re, prudentioribus tamen minus difficile est agnoscere,
 quod utique *motus* hujusmodi, ut varii alii, *longo*, pecu-
 liariter *ordinato* usu, ita in *consuetudinem* abeat, ut vel nul-
 la, vel minime certe proportionata, *materie* culpa, diu
 adhuc obversetur: unde imprimis magis infons hujusmo-
 di remediorum efficacia, laudent illam suam adquisivit, è
 tali *contumacium diuturnarum* februm cohibitione: quam
 frustra, *methodo* toti negotio minus exæquata, alii adgressi
 sunt, respectu simpliciter ad *materias*, tamquam perpetuos
 fomites horum motuum, (& hoc ipsam quoque è male
 fundatis recentioris Physicæ opinionibus) nequaquam di-
 recto. Quum inter varia alia, documenta solius *motus*,
 citrà *matariarum* ullam probabilem proportionem, etiam,
 illustrari possint exemplo notissimo, quod homines, de,
 reliquo alacrioris & attentioris indolis, si è nocturno so-
 mno ita excitentur, ut mox ad alacritatem aliquam exper-
 giscantur, succedentibus multis noctibus, non solum
 sponte iterum ita evigilent, sed familiariter ita exquisitè
 eodem stato tempore, ut, si horologii aliquod indicium,
 primo illi tempori propius responderit, etiam subsequens,
 illa spontanea evigilandi periodus, eandem illam horæ
 mensuram admodum exquisite fervet: quod quidem ad-
 huc notius est, in præretica illa, certa quadam matu-
 tina hora evigilandi, *adsuetudine*.

XXXVII

Tertius autem testis adhuc majore cum attentione, ad
 propiores articulos probatorios, citandus venit. Nempe,
 ita familiariter, ut vel paulò solentior attentionem mini-
 me possit subterfugere observationis veritas, deprehende-
 re licet, quod *sani* ante hac undiquaque homines, artifi-
 cii talibus aliquantò *præmaturius*, aut *importunius*, occu-
 pata sua febre, in posterum ejusmodi incommodis affici se
 sciant.

se sentiant, ut vel *appetitum* suum satis incitatum, *parvâ*, ad hanc proportionem, adsumtorum quantitate, mox evanescere advertant; vel, si illi indulgeant, manifesta incommoda, *olim* à pari ausu sibi penitus *ignota*, experiantur, *angustias*, *tensiones*, atque *gravitates* per præcordia, *vultus* & *flatus* molestos, immò *colicas* tensiones, *morfus*, *toriones*, *borborygmus*, *torporem* atque *semnolentiam* oscitabundam, *salivæ* frequentem in os confluxum, *capitis* gravitatem, aut plus minus *vertiginosas* turbationes, *faciei* ruborem, immò universales *volaticos* calores, *situlositatem*, diverforum ciborum inuitatam *nauseam*, &c. Immo velut in genere, ad *frigoris* imprimis, quin etiam *caloris*, vicissitudines, longe sensibiliorem, quàm antehac, *molestiam*: &c. Quæ res sæpe in plurium mensium spatium excurrunt: à quibus facilis, & passim familiaris, fiat progressus ad plura *exstantiora* nova, aut certe *ulteriora*, sinceræ sanitatis detrimenta.

XXXVIII.

Quid autem notius est atque manifestius, quàm quod talibus artificiis à *Tertianâ* Febre liberati, non solum aliis revera levioribus occasionibus, in illam denuo *relabantur*; Sed illa imprimis, quod, quum hæc artificia, & cumprimis *Cortice Peruviano* perpetrata, non solum ordinariè *alvi* debitum successum, præter omnem prægressam adseveritudinem, valde *remorentur*: sed etiam, si hic illorum *effectus* stimulo aliquo *interpelletur*, & contrarius inducatur, velut ordinariè ipsa quoque febris resuscitetur. Quod profectò tali medicatione, tantum abest, ut ulla alia ratione, quàm *insufficientis* illius curationis *enervatione*, evenire posset aut solet; ut potius toti mundo notum sit, quod non solum *purgationes* etiam quantumcumque vehementes atque *importune*, quilibet potius aliud, quàm *Tertianam* Febr. m. concitare valeant; Sed etiam in ipsa *Tertianâ* Febre usurpata, (nisi plane intemperante & incondi-

dito usu) illam nullatenus exasperent; quin potius, *prudenter* & subordinato usu administratae illi *conducant*; in genere autem toti huic feбри utiliſ, nedum tolerabilius, ſit, *liberam* potius, quàm *deſidem*, nedum *ſupreſſam*, habere alvum.

XXXIX.

Quibus ſane rebus, ea, qua decet, *ſolertia*, quantum ad veritatem *hiſtoricam*, & *prudencia*, ad uſum *pragmaticum*, debite perpenſis, næ ingens lacinia, è picto illo laudum hujus medicationis velo abrumpetur, quo veritatis ſimplicis fulgor hæcenus interceptus fuit. Simul autem eluceſcet etiam illius eventus ratio, cur in aliis quidem talibus agris, pejores tales eventus, *impetu* quodam irruentes, luculentius culpam detegant: in aliis autem, *longa* quidem, ſed tamen fatis *continua*, & inſuper *conſpicua*, ſerie, ſinceram ſanitatẽ ita turbent, ut ſenſim ſenſimque enervatam & labefactatam, denique in eadem illa *præcipitia* adducant, quæ alibi nihil diſſimulato ſucceſſu & progreſſu adiri, res ipſa loquitur.

XL.

Unde certe eſt, quod homines antehac fatis pancreaticè ſani, in alios, moleſtiſſimos, aut *contumaces*, quin *periculofos* atque intractabiles, ſanitatis lapſus devoluti, vel paulò ſolertiore interrogatione, paſſim deprehendantur, inconfantioris, aut manifeſtius enervatæ ſanitatis ſuæ *Epocham*, diſerte à tempore, quo in *febrem* talem inciderint, connumerare. Utpote à quo tempore, ſtabilem illam & intemeratam, nihilque interruptam, integritatem ſanitatis ſuæ, non amplius ſibi conſtituiſſe, fatis commemorerunt. Quæ certe animadverſio, uti totam noſtram rem confirmat; ita habet ſæpenumero, tantò certius autem à propiore adhuc ſiniſtrorum eventuum tempore, inſignem illum uſum, ut Medicus hujusmodi eventibus, è præcedentis alicujus morbi *corruptione* prognatis, ad illum ipſum etiam,

E

&

& illum respicientes magis fidas medelas, intentionem suam dirigere, adeoque felicius præsentī quoque sanitatis detrimento, tamquam è fundamento, consulere possit.

XLI.

Sicut ex adverso, summo quoque jure meritoque suo, *solertioribus*, & utilissimè curiosis Practicis, etiam illam adhuc animadversionem commendamus, ut prudenter observent, quanto pejores *mores*, & variam *contumaciam*, præ se ferre soleant ejusmodi morbi, qui è *turbatione*, & *corruptione* februm ortum nacti, altiùs *radices* egerunt; quàm similes, ab aliis causis *lentioribus* initia sua trahentes. Quæ certe res, uti solerter attendentibus vix poterit dissentiendi locum relinquere: ita tanto magis, non tam solum utilem, quam certe necessariam faciet, eo majorem attentionem, ad sedulo *evitandam*, sive *negligentiam*, sive *audaciam*, quamcunque, circa *turbationes*, aut *corruptiones* ejusmodi committendas.

XLII.

Merito vero jam supra, argumenti non contemnendi loco, adversus *indiscretos* ausus hujusmodi, allegavimus illam considerationem, quod utique tanto indignius videatur, ad *incipitio*, & ad sinistro eventus *procliviam*, methodorum & remediorum genera, in Febri *Tertianæ* Therapia recurrere; Quam febris hæc, non solum in se, ullius magni *periculi* compos non existat: sed etiam tam *certis*, & satis quoque *tempestivis*, quàm undique *securis*, aliis methodis, sanari possit. Cujus quidem argumenti *neruum*, magis adhuc intendit illud, quod *minus* jam *sincere* Tertianæ Febres, si ejusmodi *securioribus*, & simplicioris morbi genio bene respondentibus & quadrantibus, *methodis* atque *medicamentis*, refragari perseverent; tantum abest, ut *incipitii* tali methodo, melius & *sincerius* cicurentur, ut potius revera tantò *certius* deteriorem, *turbidam*, aut *corruptam*, indolem sequantur. Ut adeo prudenter etiam ca-
vere

vere conveniat, ne huic *prætextui* credendo, evanidæ illi spei indulgeamus, quasi in tali aliquo remedio, invenire liceat, *certiorem, securiorem*, nedum, ut audaciores propugnare student, *unicam*, curationis energiam.

XLIII.

Quamvis autem, ut supra jam abunde monstravimus, nihil attineat, usum aliquem cujuscumque remedii probare, nedum laudare, quod ad facilem & fonticum abusum idoneum, immò quasi proclive existat; tamen, ne *absoludè* damnare, discretionis hujusmodi minus compotibus, videamur, quod *secundum quid*, adhuc aliquid ostendat, vituperio minus dignum: repetimus breviter, quod ipsum jam tetigimus quoque, quod *Corticis Peruviani* usus, minus opprobrii mereatur in ejusmodi constitutione, ubi *com-motio* Febrilis Tertianaria, magis diuturnæ aut repetitæ *adsuetudini* commovendi, quam *proportioni motuum* horum, ad (minime negligendæ interim,) *materiæ* mensuram, justius tribuenda videtur. Secundò, quod deteriores illos suos effectus minus promte atque libere adsequatur, aut ad gravissimos quoslibet eventus prosequatur; in subjectis, & reliqua *robusta* indole conspicuis, & operosioribus corporis *motibus* addictis. Modo illud simul prudenter consideretur, quod hujusmodi subjecta, *Tertianam* Febrem vix aliunde familiarius incurrant, quam è crassioribus *Dietæ* vitiis; adeoque *materialis* causæ *quantitate* & *qualitate* notabili: quæ nisi *prius* exantlata aut cicurata sit, neque decantatum illud naturæ robur, neque reliqui *labores* corporis, hoc efficiant aut perficiant, ut per *suppressionem* motuum febrilium cohibita & retenta talis *materia*, non *turbas*, & *corruptiones* subeat, solidam sanationem graviter intervertere ac evertere compotes.

XLIV.

Ubi certe, in suscepta ex instituto Thematis hujus tractatione, adèò non silentio aut oblivioni tradere licet,

ut potius digniore aliquo loco jam notari potuisse, non inficiemur, eximiæ considerationis illam observationem, quod *materia*, quæ Tertianam Febrem concitare potest atque solet, tantum abest, ut hoc *physicò-mechanica*, seu ut scholæ loquuntur, *materiæ simplici necessitate*, perpetret: ut omnino etiam in corpore præsto esse possit, eundem sine *tali* febre: interim numquam sine sensibili sinceræ sanitatis *turbatione*. Nihilominus tamen numquam, neque tam *promptas*, neque tam *certas*, neque tam *graviores*, festinationes, ad valde *peiores* alios successus, & morbidos effectus, ostendat, quàm si *febris* illi supervenerit, & hæc incondite *turbetur*. Quùm enim putari posset, quod si Febris Tertianæ, è stomachi prægravatione ab ingluvie orta, saltim *ipsa* tollatur; *oneratio* illa ventriculi, tunc nullam aliam rationem habitura sit, quam solet, quando, (frequentiis exemplis,) *simplex* atque absoluta corpori obtigit. Ibi longe certe aliter rem se habere, ipse locuples eventus testimonium perhibet, adeoque infirmum nervum hujus argumenti rumpit. Ut potius vel ex hoc ipso vel uti Paradigmate, comprehendi possit, quanta intercedat differentia, inter *materiarum* in corpore animali effectus, simplicius & sincerius, *physicò-mechanicos*; nempe tam *corporeo* contactu & actu perficiendos, quàm simpliciores *motus*, planiore quodam successu, provocantes: & *peculiaris* MOTUS, ad ejusmodi *materiarum secretoriam & excretoriam, dimotionem & emotionem*, cum *directione* peculiariter *proportionata*, susceptos, & (uti univèrsa febrium historia nimio plus ostendit,) vix usquam impune *turbandos*, quin rationabiliter ex illis elucens, plane *singularis & seria intentio* SIC agendi, in *anomalas* inclinationes conjiciatur: Quæ vel *translationes* ad alieniora loca, cum ulterioribus malis eventibus, post se trahant: vel *diuturna*, circa totum negotium *ordinatorum vitalium motuum, fastidia, languores, inquietudines, sensibilitates, impatientias*.

rias, & tandem nec *usitato*, nec *uiles*, conatus *violentia-*
res, aut *contumaciores*, parturiant. Ubi illos, qui per ju-
 uenilium studiorum scholasticorum neglectum, *Causa-*
rum indolem & ordinem, minus adsequuti, vocem
 (quia certe vim non intelligunt) *intentionis* fastidiunt;
 facile patimur saltim *analogiam* quamdam intentionis hęc
 supponere: dummodo ad serium *practicum* usum, illud
 fati intelligere possint, quod *effectus* & *eventus* hi, ut in
 se *veri* sunt, saltim *Artis intentionem* justam, summopere
 exigant; ne illa *utilibus* istis atque *salutaris* efficacie co-
 natibus, ad legitimam & efficacem *dimotionem* & *emotionem*
molestarum aut *noxiarum materiarum*, *febrili typo* atque
ordine, salutaribus effectibus, quadrante, inchoatos & per-
 gentes, pro ipso effectu *inutilibus*, efficacia nihil *quadrar-*
tibus, & mere *passivis* ipsius morbi consecrariis, uti con-
 tra rationem, ita tanto magis contra ipsam experientiam,
 interpretantes, non modo *liberum*, sed vel plane (quod
 nempe ex hujusmodi opinione, unica iusta consequentia,
 fluit,) *necessarium* ducant, illis quolibet modo atque *tem-*
pore, *directe resistere*, & illos solum simpliciter, quoque
 modo *sistere*. Illos autem, quibus has res, & per experi-
 entiam novisse, & per *causarum* scientiam, intelligere, da-
 tum est, nihil dubitamus, solertius animadversuros esse,
 quantum ponderis & momenti hæc res habeat, quam hac
Thesi prolixius commendavimus, ad impediendum, ne ali-
 quid contra sanam rationem offendatur: & intelligen-
 dum, in locuplete hodie hujus offensionis eventu, ubi &
 quomodo, malo intellectu & usu, in hoc negotio pecca-
 tum sit, & fuerit peccari.

XLV.

Expectabitur à nobis sine dubio, ut, quàm *historiam*,
 & *ætiologiam*, *Febris Tertianæ turbata*, & *corruptæ*, per-
 texuimus, etiam de *Therapia* loquamur. Quamvis autem
 nulla sit causa, quam obrem huic labori subeundo, obno-

xios nos & obstrictos agnoscere debeamus; quum satis esse possit, de hac re, *quatenus* tali, & veritatem, & facultatem, *historicè & ætiologicè*, stabilivissè. Tamen non deerimus etiam huic desiderio; illud solum observando, ut, quod proprie instituto convenire potest, sine prolixitate supervacua, exequi contenti: ad ea, quæ non hunc respectivum, sed *absolutum* potius, febris hujus genium, concernunt, non ultra, quàm expedire visum nobis fuerit, diffundamur.

XLVI.

Est autem in *turbatarum*, atque *corruptarum*, Tertianarum febrim, *Practica* æstimatione, post justam illarum *Diagnosin*: non statim proximum, simpliciter ad *Therapiam* properare: Sed necessaria certe hic, tantum sanè, quàm usquam alibi, est prius *PROGNOSIS*. Quandoquidem non levi discrimini sese subjicit & exponit Practicus, quicumque, temeraria & inconsulta aliorum Empiriâ *turbatarum*, aut *corruptorum* morborum, & longe *deteriorum* inde subnatorum affectuum, curam atque medicationem, ita simpliciter in sese recipit, & quod ab aliis depravatum est, rectum atque ratum efficere, præfestinat. Quamvis enim inhumanum videatur, nec etiam conscientiæ & amori Christiano passim quadret, ægros simpliciter ad eandem abyssum repellere, cujus vorticibus atque voraginibus jam in hanc calamitatem adductos, probabilis sit penitus submersum iri. Interim nemo etiam, è quocumque demum moralitatis fundamento, ab honesto viro hoc severè exegerit, ut difficillimis subinde, & omninò ancipitibus, hujusmodi cœptis, tamquam ex officii nexu, sese submittendo, tam ægrorum, quotquot minus gnari atque grati sunt, quam Artificum ejusmodi præcursorum, calumniis familiarissimis, se exponat. Dum ægri tales bene multi, totam rem, ex indole *incorrupte & sincere* Tertianæ, perperam æstimantes, magis propemodum fastidio prægressi artificii, quod

quod rei tam *levi* auferendæ non satis par fuerit, alium, ut tam *levi* rei saltim colophonem imponat, potius in subsidium advocant; quàm ut intelligere velint, quod hoc ipso, quia talis Febris non modo eundem, quem pro *simplici* sua indole aliàs solet admittere, eventum fortiri recusavit, sed etiam *deterioribus*, & illi suo *genio* incognitis, Symptomatibus aucta incedit, absurde jam pro *eadem simplici* atque *leviore*, venditetur. Empirici autem tales mali Artifices, (antiquum illud numquam obsolescere, sedulo præcaventes, quod, *quò quisque est indoctior, eò sit impudentior,*) difficiliore succellus, inmodò tandem minus felices eventus, numquam alteri rei tribuunt, quàm, quod patiens non ipsorum Curæ continuandæ institerit, quam successor demum, sua imperitia, in deteriorem successum & eventum deduxerit. Ut itaque & boni Viri officio, atque Conscientiæ suæ, & meritæ existimationi atque scientiæ, consulere possit cordatus Medicus, nulla certe res majori subsidio esse poterit, quam scita æque atque verax *Prognosis*; quam ipsis etiam ægris, nisi quidem ab omni intellectu destitutis, duplici modo probare poterit. Primò, velut à *priori*, prædictione talium eventuum, in quos, ita *turbatæ*, aut *corruptæ* Febres, si saniolem tractationem jam pervicacius adspernantur, solent magis magisque ruere & prolabi. Secundo à *posteriori*, experientia & exemplis; quæ, quum certè hodie, minus, quàm quidem optandum esset, rara hinc inde occurrant; Sanè, si his præmonstrationibus eximere non potest ægro levitatem illam, morbum suum pro *levi* & parvi momenti æstimandi, prudentiæ cujuslibet relinquimus, an nihilo secius obstrictum sese reputare velit, ad molestias illas & fastidia in se recipienda, quæ & operosior, & impeditior, solertia, in talismodi cura gerenda, fecerit. Tanto magis, quum ægri, hoc *præjudicio* obsessi, etiam ordinarie licentius sibi indulgendo, hoc ipso non tantum

tum feliciorum succellum morari, fed & infeliciores even-
tus magis magisque promovere, poffint.

XLVII.

Ita quidem, ut apprime neceffaria, fic etiam non diffi-
lis erit *Prognofis* illa *duplex*; primò *generalior*, quod Fe-
bres Tertianæ, notabiliter *turbatae*, nedum *corruptæ*, & in-
de *subnati* alii affectus, insigniter jam recedant, tam ab illa
periculi ulterioris *levitate*, quàm à *Curationis facilitate* aut
fecuritate. Secundò, *specialior*; quod, quò *graviores*, vel
ut è reliqua fua indole, funt affectus, è *turbatione*, aut *cor-*
ruptione Tertianæ *subnati*; aut quantò jam *diuturniores*,
& profundius actis radicibus, *perfinaciores*: ed etiam lon-
gius à bona fpe *facilioris*, aut *fecurioris* & *confantioris*,
Curationis, recedant. Unde cujusvis, periti æque atque
circumfpecti, Practici, dexteritati & prudentiæ commen-
dandum venit, quantum ille, circa hoc negotium, viribus
fuis tribuere atque fidere aufit: ut, fi non *timide*, certe
tamen neque *temere*, talibus negociis fefe fuccenturiari,
geffiat.

XLVIII.

Post talem *Prognofin*, THERAPIAM duobus funda-
mentis fuperftruimus; quorum prius eft, ut *Febris* potius
in integrum reficuetur; fecundum, ut fub reliqua Cura
talium affectuum *heteroclitiorum*, è *Tertiana fubnatorum*,
remedia ipfi *Tertianæ* aliàs verè proficua, numquam negli-
gantur.

XLIX.

Quum autem *prior* ex his fcopis, *poftivè*, in artis po-
teftate nequaquam ita in proclivi fit pofitus, ut, Tertianam
febrem, fimpliciter *revocare*, quum libuerit, liceat; Ad
minimum tamen, *privativè*, illum habet ufum hæc inten-
tio, ut neque veluti fponde *repullulans* febris, pari errore
denuò formidetur, & *cobibenda* potius in *motu* fuo, quàm
eradicanda, fecundum *materiam* fui, cenfeatur: adeoque
nec

nec ab illis remediis, quasi cavendum esse videatur, quæ *sup-*
pressam temere hanc febrem iterum *expedire*, sive, ut vulgo lo-
 quuntur, *provocare*, experientia docuit. Inter quæ quum pri-
 mam locum occupent, etiam non æque importunæ, *Catharses*,
 & (præter solum *acutiorem* continuum typum fortè exortum)
 omnia reliqua *sehemata* malorum *corruptæ* febris successuum,
Catharsin non admodum ægre ferant: tanto minus etiam habet
 inde Medicus, quod talia *prudenter* in usum trahere, dubium
 reddere possit: vel ea ipsa intentione, ut febris *revocetur*. Suc-
 cedit hoc etiam fere tanto felicius, quando *suppressio* febris, per
 usitata illa artificia notiora, *suppressionem alvi* inusitatam, com-
 mitem habet: tanto certius autem, quanto *recentior* adhuc est
 hæc perverfio.

L.

Ut ut autem ipsa febris non revertatur; immò, quantum li-
 bet sub qualicumque iterum reversuræ, vel expectatione, vel
 indifferente securitate: confert tamen, reliqua ad febrem hanc
 melius *quadrantia* remedia, in usum vocare. Nempe tam *Di-*
gestiva, sive *incidentia*; quam *Diapnoicam* Ventilationem mo-
 destè promotiva: *interpositis* opportunè, etiam per *alvum*,
 imprimis cum *Epicrasi*, evacuantibus. Observando undiqua-
 que, cum peculiari solertia, an non aliquod vestigium *alterni*
 languoris compareat; quandoquidem tale quiddam, nequa-
 quam *exquisitè* revertente tota febre, tamen passim observare
 contingit.

II.

Sicut autem hæc intentio æque ac inventio, præcipuum
 usum habet, tunc maxime, quando adhuc *recentior* est, *turba-*
rum, aut *corruptelæ* effectus: ita non frustra tamen etiam adhi-
 betur, jam aliquantò longius recedente horum eventuum tem-
 pore. Nisi quod in tali casu, non tam solum *usûs* majoris, quàm
 propemodum *necessitatis*, sint, *Antifebrilia*, *altius* in humores
 diffundi apta, & magis *Diaphoresin*, atque moderatam *Diuresin*,
 (non ut *acriora Salina*) respicientia, quàm simplicius *Sabur-*
ram in primis adhuc viis retentam, aut obhærentem, Nisi quod
 hic

hic etiam prudens *judicium* Medici omninò inveniatur, quod decernat: imprimis in ægris robustioris indolis,

LII.

Adfert hujus rei exemplum *B. Ettmullerus in Procem. Diff. de Præcipitant. Usu & Abusu.* Ubi peritissimè certè adnotavit, quod *terreorum* absorbentium *abuso*, *cobibita* visa Tertianæ, sæpe *hecticum* quiddam introducat: quod non injuriâ magni momenti esse, quæ erat Viri maxima solertia Practica, adseverat. Laudat pro tali *corruptelâ*, è sua experientia, remedium efficax, per *Vomitorium*, & huic subjungendum usum imprimis *Salis Ammoniaci*. Quæ Methodus, quomodo *rationi* jam laudatæ superstructa sit, in propatulo est: interim, si, quantum ad ipsam *materiam* remediorum, non his iisdem, sed aliis, tamen *scopum* eundem attingere aliquis possit, neque ille, quæ erat peritissimi Viri à nuda *Empiria* averfio, neque quisquam alius, dissvaferit, nedum improbaverit.

LIII.

Ceterum, uti *nominatim* remedia, huic scopo commode satisfaciencia, nempe ad Febrem *Tertianam* legitime tractandam idonea, alibi jam, (*Schediasmate Mensè Novembr. 1698. edito, & Disputat. Inaugur. de Tertianæ omnium Febrium Paradigmate*) à nobis memorata fuerunt; ita illa hic repetere nulla necessitas svadet. Suffecerit brevibus repetiisse, quod solus *ordinatior* illorum usus, non solum *surbatas* Tertianas iterum *composuerit*, & in bonum ordinem redegerit; sed etiam, *succenturiatus* illis, usus, *Pilularum balsamicarum, dissimulatas & oppressas* has febres, subinde iterum *expediverit*, ut deinde justæ *methodo*, tanto melius patuerint: & utrumque, non uno aut altero fortuito, sed insigni numero, & pari constantia, conspirantibus exemplis.

LIV.

Placet, & certe publici commodi studio, saltim uno vel altero exemplo allegato, res has illustrare. A Tertianæ suppressâ, per *Peruvianum Corticem, & Martiatium* prodigum usum, in
anxi-

anxias angustias præcordiorum, & *lentam*, *Hecticæ* non abf-
mitem, febrilem *avolutam* prolapsis, imprimis post non ita mul-
tos, (8. ad 12. vel circiter) à re ita gesta, dies, præsentem opem
tulit remedium in hoc ordine *digestivum*, è *conchis præparatis*,
Antimonio diaphoretico, & *Nitro regenerato*, saltim ad Scrup. I.
in singulas doses usurpatum: subjuncta post plures horas, & eo-
dem intervallo repetita, *Ess. Alexipharm.* non acriter calida. *In-
terpositio* etiam alternis diebus *Pilularum Balsamicarum* usu. Ita
alii, semel, rarius iterum, spontè vomuerunt; Alii spontanea pur-
gatione, pauci *copiosâ*, levati sunt: Omnes intra paucos dies ple-
nè restituti.

LV.

Repentinus *Tumor*, ad, immò ultra, *præcordia*, intrà octidu-
um forte, à pari *suppressione* febris, prævalefcens; *pulveris* hu-
jus usu, & *quotidie* usurpatis *Pilulis Balsamicis* in viro aliàs ve-
getioris indolis, *undecim dierum* quotidiano ingente decre-
mento, ablati, & patiens sanitati redditus est: In alio, eva-
nescente quasi *tumore*, usque ad *malleolos*, tamen circa *præcor-
dia*, *pervicaces angustie*, & *lentum* febrile schema, continuato
(post *pulverem* atque *Pilulas*), *Essentiæ Alexipharmacæ* usu, in
viro imbecilliore, spe citius victa, & æger in integrum restituc-
tus. Ubi vero *languidioribus* successibus subreverat & in-
creverat *tumor*, non violentiori, sed pariter *moderato* eorum-
dem remedium usu, optatus effectus impetratus.

LVI.

Illud autem, ex eodem certe publici commodi amore, &
ratione & experientia nixi, sedulo monemus, ut in *schematibus*
ejusmodi morbidis, prægressæ *turbate*, aut *corruptæ*, Tertia-
næ succedentibus; imprimis in ægris *minus* robuste indolis, &
minus *agilis* vitæ rationis comportibus: abstineatur à *Martia-
lium* & *Salium Volatilium Urinosorum* usu. Quamvis enim
circumspectiores Practici, è solerte experientiæ observatione,
nec in *simplicibus* ejusmodi affectibus, quales, adhuc *pejore*
genio, febres turbatas *excipiunt*, à talium usu minus commo-
dos

dos effectus animadvertendi, hinc inde compotes futuri sint: tamen sub *sali* eorundem *ortu* atque *more*, adhuc manifestius eosdem experiri, fieri vix potest, ut nequeant.

LVII.

Quæ, ut pro *Therapia, turbatarum*, atque *corruptarum* febrium Tertianarum, quantum à nobis postulari possit, suffectura esse confidimus; ita tanto *major, luculentior*, atque *certior*, totius nostræ tractationis usus, ille erit, ut agnitâ multiplici malâ, pejore, immò pessimâ, consequutione *turbationis*, atque *corruptionis* harum febrium; tantò majore cum studio & industria, cautio adhibeatur. Non enim certe tanti est scurrilis illa exprobratio, quod *languidè*, immò *timidè*, Medicus procedat *methodo* sua febres curandi; quàm alii *alacrier* hoc perficere spectentur: Quàm verius illud conscientiæ opprobrium, quando, si vel *paucioribus*, certis tamen atque luculentis, exemplis, per infidam *festinationem*, imprimis apud minus robustos ægros, res, sine ulla iusta causâ, temerè in discrimen adductas esse, memori menti obversatur. Quale quid, ut à nobis abesse omnibus votis atque studiis contendimus; ita illud omnes cordatos Praxeos studiosos, non magis probaturos, quam sequuturos esse confidimus. Quod Deus velit atque largiatur, cui pro concessâ nobis gratia numquam intermorituras grates atque laudes nuncupamus.

S. D. G.

00 A 6374

ULB Halle

002 929 228

3

86

1577

3.
DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA PRACTICA;
DE
FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS TURBATAIS, ATQUE CORRUPTIS,

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE BRANDENBURGICO, RELIQUA,
IN ACADEMIA FRIDERICIANA,
GRATIOSISSIMO FACULTATIS MEDICAE CONSENSU
PRAESIDE

DN. GEORGIO ERNESTO STAHL,
CONSIL. AUL. ET ARCHIAT. REG. MED. ET RERUM NATURALIUM PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR. COLLEGA LONGE DIGNISSIMO, DECANO h. t. SPECTATISSIMO,
PATRONO, PRAECEPTORE, AC PROMOTORE SUO
omni Observantiae atque Honoris cultu atatem prosequendo,

PRO GRADU DOCTORALI,
Summisque in Arte Medica Honoribus, Insignibus, ac Privilegiis legitime obtinendis

Ad d. MAJ. A. R. S. MDCCCXIII.

Loco & Horis consuetis

Publicae Philatorum in Ventilatione submittit,

JOHANNES CHRISTIANUS STEMPEL,
COBURGENSIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Literis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

